

الگوی شایستگی‌های برنامه‌درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان:

مرورسیستماتیک براساس مدل رایت

Competency Model of Counseling and Guidance Undergraduate Course at Teacher Training University: A Systematic Review

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۱۶؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۱۵

N. Shirkavand H. Momenimhahmouei (Ph.D)
H. Sahebdel (Ph.D) A. Zangoei (Ph.D)ناصر شیرکوند^۱ حسین مومنی مهموئی^۲حسین صاحب‌دل^۳ اسدالله زنگویی^۴

Abstract: The purpose of this study was to investigate the competency model of the undergraduate curriculum of Teacher Training University. The approach for the present study was qualitative and the method was a systematic review based on the model of Wright et al. (2007). The research community consisted of 326 articles on the competencies of consultants published in prestigious scientific journals between 2010 and 2022. The research corpus included 36 articles that were purposefully collected and selected based on thematic monitoring of data. The research data were collected from qualitative analysis of the studied documents. Based on the data analysis, consultants' competencies were classified into 3 dimensions and 20 factors. These dimensions included individual competencies (including personality traits, religious commitment, emotional intelligence, beauty, adaptability, perceptual skills, personal responsibility, motivation, communication skills), professional competencies (including factors Professional expertise, familiarity with professional plans, consulting process management, attention to professional development, professional organizational components, pedagogical knowledge management, professional commitment, professional ethics, skills and socio-cultural competencies (including factors; cultural insight and attention to social norms).

Keywords: competency, curriculum, counseling and guidance

چکیده: هدف مقاله حاضر بررسی الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی رشته مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان است. رویکرد پژوهش حاضر کیفی و روش آن مرور سیستماتیک براساس مدل رایت و همکاران (۲۰۰۷) است. جامعه پژوهش، متشکل از ۳۲۶ مقاله درباره شایستگی‌های مشاوران است که بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ میلادی در مجلات علمی معتبر ارائه شده‌اند. نمونه پژوهش شامل ۳۶ مقاله است که به صورت هدفمند جمع‌آوری و براساس پایش موضوعی داده‌ها انتخاب شده‌اند. داده‌های پژوهش از تحلیل کیفی اسناد مورد مطالعه، گردآوری شده‌اند. بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌ها، شایستگی‌های مشاوران در ۳ بُعد و ۲۰ عامل طبقه‌بندی شدند. این ابعاد شامل شایستگی فردی (مشمول بر ویژگی شخصیتی، تعهد دینی، هوش عاطفی، آراستگی، توان‌سازش، مهارت‌های ادراکی، مسئولیت‌پذیر فردی، انگیزش، مهارت‌های ارتباطی)، شایستگی‌های حرفه‌ای (مشمول بر عوامل: تخصص حرفه‌ای، آشنایی با نقش‌های حرفه‌ای، مدیریت فرآیند مشاوره، توجه به توسعه حرفه‌ای، مؤلفه‌های سازمانی حرفه‌ای، مدیریت دانش پداگوژیک، تعهد حرفه‌ای، اخلاق حرفه‌ای، مهارت‌های تشخیصی) و شایستگی‌های اجتماعی-فرهنگی (مشمول بر عوامل: بینش فرهنگی و توجه به هنجارهای اجتماعی) می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: شایستگی، برنامه‌درسی، مشاوره و راهنمایی

۱. دانشجوی دکتری مطالعات برنامه درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه، تربت، ایران n.shirkavand.2020@gmail.com

۲. دانشیار مطالعات برنامه درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه، تربت، ایران (نویسنده مسئول)

momenimhahmouei@yahoo.com

pcsahbedel1365@gmail.com

۳. استادیار مطالعات برنامه درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه، تربت، ایران

azangoei@birjand.ac.ir

۴. استادیار مطالعات برنامه درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه، تربت، ایران

مقدمه و بیان مسئله

نگاهی کوتاه به سیر تاریخی و شرایط کنونی جامعه، حاکی از آن است که سرعت روزافزون تحولات و پیشرفت تکنولوژی در دنیای امروز، تمام عرصه‌های زندگی را تحت‌الشعاع قرار داده است. اگرچه این تحولات موجب شده انسان کارهایش را سریع‌تر انجام دهد اما مشکلات و عواقب ناخوشایندی مانند احساس تنهایی، احساس پوچی و بی‌ارزشی و اشتغال به کارهای یکنواخت را نیز برای انسان پدید آورده است که نیازمند اقدامات مشاوره‌ای است (دوکانه‌ای فرد و همکاران، ۱۳۸۷). از سویی ورود فناوری‌های نوین، تهاجمات فرهنگی، شرایط اقتصادی و اجتماعی، چالش‌های زیستی وضعیتی بغرنج برای عموم مردم از جمله خانواده‌ها و کودکان و نوجوانان به وجود آورده است (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹). چالش‌های افراد در قرن حاضر و سیر صعودی مشکلات پیشروی آحاد جامعه در ابعاد تحصیلی، شغلی، خانوادگی، رفتاری و بهداشتی و ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره را در حوزه‌های مختلف فردی، بین فردی و خانوادگی به‌منظور پیشگیری اولیه از بروز مشکل و کمک به حل آن به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل کرده و مسئولیتی بس سنگین و حیاتی بر دوش متخصصان این حوزه نهاده است که اجرای موفقیت‌آمیز آن، وجود شایستگی‌ها و مهارت‌های کافی را در زمینه‌های مختلف می‌طلبد (شفیع آبادی، ۱۳۹۴).

وجود چالش‌های زیادی که در عصر کنونی پیشروی فراگیران با توجه به گستردگی ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی به وجود آورده است و معضلات فرهنگی چون ازدواج سفید، دوگانگی‌های عاطفی، افت تحصیلی، ترک تحصیل و مشکلات خانوادگی که فراگیران با آن روبه‌رو هستند نیاز به مشاوران متخصص و دارای شایستگی در مدارس را الزامی کرده است (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹). فعالیت‌های مشاوره در مدرسه محدود به افراد و گروه‌ها و یا انجام اقدامات خاص و انحصاری نیست، بلکه ارائه خدمات تخصصی و حرفه‌ای به تمامی دانش‌آموزان، کلاس‌ها، معلمان، سایر کارکنان مدرسه و در کل، نظام آموزشی مدرسه و در مواقع لزوم حل و فصل مشکلات مدرسه است (وجدانی همت و کلانترهرمزی، ۱۴۰۰).

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

ارائه خدمات مشاوره‌ی مدرسه در سراسر جهان به سرعت رو به افزایش است. در حال حاضر بسیاری از کشورهای آسیایی در حال سرمایه‌گذاری در این حوزه هستند (کول^۱، ۲۰۱۵). به اعتقاد نلسون^۲ (۲۰۱۱) برنامه‌های مشاوره‌ای مدارس فراگیران را برای بقا و مصون ماندن رشد و تعالی در موقعیت‌های پرتلاطم جهان آماده می‌کند. مشاوران نقش اصلی در برنامه‌ریزی موفقیت فراگیران مبتنی بر صلاحیت‌های رشدی آنان در نظام‌های آموزشی را بر عهده دارند (زیرومسکی^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). حضور مشاوران موجب به حداکثر رساندن موفقیت فراگیران در اهداف آموزشی و تربیتی مدارس می‌شود (ماهمنت، ۲۰۲۱). مشاوران پیشرفت فرآیند آموزشی فراگیران را تسهیل می‌کنند (واکلز^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). مشاوران مدرسه بخش جدایی‌ناپذیر ساختار مدارس بوده (ایسام^۵ و همکاران، ۲۰۲۲) و به ارائه خدمات تخصصی با توجه به صلاحیت‌های خود به فراگیران می‌پردازند (دی وینز^۶ و همکاران، ۲۰۲۲). مشاوران مدرسه در راستای نقش حرفه‌ای خود، ضمن همکاری و تشریک‌مساعی با مدیران، معلمان، سایر متخصصان مدرسه و والدین، چالش آماده‌سازی دانش آموزان برای رویارویی با انتظارات و استانداردهای آموزشی بالاتر و تبدیل شدن به اعضای مولد و کمک‌کننده در جامعه را به اشتراک می‌گذارند (دهیر و استون^۷، ۲۰۱۲).

مشاوران زمانی توانایی انجام وظایف خطیر خود را خواهند داشت که آموزش‌های لازم را فراگرفته و تسلط بر ابعاد مختلف شایستگی داشته باشند در غیر این صورت با انجام غلط وظایف خود و راهنمایی اشتباه امکان آسیب جدی بر وضعیت تحصیلی فراگیران نظام تعلیم و تربیت، خانواده‌ها و اولیا مدرسه را خواهند داشت (چوپانی، ۱۳۹۵). در این راستا در جهت تحقق اهداف آموزشی در نظر گرفته شده برای مشاوران، تربیت و آموزش مشاوران برای مدارس دارای اهمیت است.

در ایران با توجه به اسناد نظام آموزش و پرورش، وظیفه تربیت معلم بر عهده دانشگاه فرهنگیان است (معاونت آموزشی و پژوهشی دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۰). دانشگاه فرهنگیان به منظور رشد و توسعه حرفه‌ای دانشجوی معلمان برنامه‌های مدونی در دست دارد (قنبری و همکاران، ۱۳۹۶). در

1. Kee Low

2. Nelson

3. Zyromski

4. Waalkes

5. Isom

6. Day-Vines

7. Dahir & Stone

میان اهداف دانشگاه فرهنگیان توجه به تربیت مشاوران آموزشی مدارس از اهمیت برخوردار است (بازنگری سرفصل دروس دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۶). یک انتظار عمومی در میان والدین، سیاست-گذاران و اساتید تربیت معلم وجود دارد که دوره‌های مراکز تربیت معلم، تضمین نمایند که معلمان شایستگی‌های لازم را کسب نمایند (کیم، ۲۰۱۲). در زمینه دانشگاه فرهنگیان نیز پژوهش‌های مختلف نشان‌دهنده ضعف‌های برنامه‌های درسی و تربیتی این دانشگاه است (خدیوی، سیدکلان، حسن‌پور، احمدی و تره‌بار، ۱۳۹۷ و ترک‌زاده، صادقیان، مرزوقی و جهانی، ۱۳۹۸). سلیمی، ساعدموچشی و عبدی (۱۳۹۷) نیز برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان و سرفصل‌های آن را مهم-ترین آسیب و چالش این دانشگاه تازه تأسیس دانسته‌اند.

در عصر شایستگی نمی‌توان با معلمان، مشاوران و مدیران فاقد شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی، سازمان‌های آموزشی پیچیده و به‌شدت حرفه‌ای را به‌درستی و اثربخش اداره کرد (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹). شایستگی^۱ اساساً عبارت است از فعالیت‌ها، رفتار و نتایجی است که فرد در انجام کاری از خود آشکار می‌سازد و به توانایی فرد در قالب دانش، نگرش و مهارت در انجام نظام کاری به صورت یکپارچه اشاره دارد (راهیو^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین کمیسیون آموزش اروپا^۳ (۲۰۱۸) شایستگی‌های معلمان و مشاوران مدارس را به عنوان یک مفهوم چند سطحی می‌دانند که در بردارنده مؤلفه‌های مهارتی، فردی، عاطفی، ارزشی و اخلاقی است (فتحی و همکاران، ۱۳۹۷).

بدون تردید یکی از پرسش‌های رایج در آموزش مشاوران و درمانگران این است که این افراد برای کسب آمادگی به‌منظور احراز حرفه‌ی مشاوره و توانایی درمانگری موفق و کارآمد باید واجد چه ویژگی‌هایی باشند (دوکانه‌ای فرد و همکاران، ۱۳۸۷). مطالعه، شناسایی و دسته‌بندی شایستگی‌ها، توانایی‌ها، مهارت‌ها و تجربیات موردنیاز مشاوران در نظام تعلیم و تربیت عمومی از ضرورت‌های جدی و کتمان‌ناپذیر عصر موسوم به شایستگی است. نظام شایسته‌سالاری برای مشاوران نظام تعلیم و تربیت عمومی و دیگر متصدیان نظام تعلیم و تربیت کشور، نه‌تنها ضروری بلکه الزامی است؛ لذا الگوی شایستگی‌های مشاوران، نه‌تنها باید طراحی و ارائه شود بلکه به‌منظور

1. Competency
2. Rahayu
3. European Commission

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

اثربخش‌تر و مؤثرتر کردن فعالیت‌ها و اقدامات تربیتی در سازمان‌های آموزشی، خانواده فراگیران و دیگر اولیای آموزشگاه‌ها، شایستگی‌های آنان باید مرتب، موردسنجش و ارزیابی قرار بگیرد (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹).

برنامه‌درسی دانشجو معلمان رشته راهنمایی و مشاوره تحصیلی دانشگاه فرهنگیان در مقطع کارشناسی دارای ۱۳۴ است. این واحدها در چهار گروه درسی شامل دروس پایه ۲۸ واحد (درسی)، دروس تخصصی (۷۴ واحد درسی)، دروس اختیاری (۱۰ واحد) و دروس عمومی (۲۲ واحد) تقسیم می‌شوند (سرفصل دروس رشته مشاوره، ۱۳۹۵). در این میان توجه به شایستگی‌های حرفه‌ای دانشجو معلمان در این رشته در با توجه به سرفصل دروس در درس‌های روش‌ها و فنون راهنمایی و مشاوره، روان‌شناسی تربیتی و اخلاق حرفه‌ای مورد توجه است.

پیشینه پژوهشی موجود در زمینه شایستگی‌های مورد نیاز در برنامه‌های درسی مشاوران مدارس، شایستگی‌های زیادی را برای مشاوران مدارس عنوان نموده‌اند به عنوان نمونه: عزیزی و حاتمی (۱۳۹۴) در پژوهش خود شایستگی‌هایی چون دانش تخصصی، اطلاعات مناسب، دانش مدیریت منابع انسانی، آشنایی با مدل و تئوری‌های مشاوره را مورد تأکید قرار داد. همچنین سایر پژوهش‌ها شایستگی‌هایی چون؛ مهارت‌های ارتباطی، توجه و تمرکز، همدلی، گوش دادن فعال، روشن سازی، امتناع از روابط دوگانه (کرمی و چوپانی، ۱۳۹۷)، خلاقیت، مسئولیت‌پذیری، داشتن قابلیت رهبری، بلوغ فکری (اسلامی، ۱۳۹۹)، نیازسنجی مراجع، ارتباط با والدین، همکاری و تعامل با کارکنان مدرسه (وجدانی همت و کلانترهرمزی، ۱۴۰۰)، احترام به تنوع فرهنگی، باز بودن نسبت به نژاد، عدم تعصب نسبت به قومیت (دی وینز و همکاران، ۲۰۲۲)، مهارت‌های خود تنظیمی، کنترل احساسات و مهارت‌های بین فردی (ماهمنت، ۲۰۲۱) به عنوان شایستگی‌های مشاوران مدارس اعلام شده است.

مشاوران آموزشی در مدارس نقش‌هایی چون تسهیل‌گری، مربی، مشاوره، ارشادگر و محقق را برعهده دارند (عزیزی و حاتمی، ۱۳۹۴). شواهد چند دهه‌ی گذشته نشان می‌دهد که اگرچه برنامه‌های راهنمایی و مشاوره حرکت توسعه یافته‌ای داشته است اما هنوز جایگاه حرفه‌ای مشاوران در مدارس، در وضعیت مطلوب نیست و همواره دستخوش انتظارات متفاوت شغلی ذینفعان مختلف از جمله، مدیران، معلمان و والدین است (وجدانی همت و کلانترهرمزی، ۱۴۰۰). برنامه‌درسی از مهم‌ترین عناصر آموزشی به حساب می‌آید. با عنایت به اینکه رویکرد حاکم بر

برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان شایستگی محور است (موسی پور و احمدی، ۱۳۹۴) از این رو شناسایی شایستگی های برنامه درسی در برنامه های درسی این دانشگاه از موضوعات مهم پژوهشی است (فتحی و همکاران، ۱۳۹۷). شناخت شایستگی های مورد نیاز مشاوران مدارس زمینه طراحی بهتر برنامه های درسی برای دانشجو معلمان رشته مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان را فراهم می آرد. از سوی دیگر شناخت این شایستگی ها منجر به طراحی الگوهای شایستگی مشاوران و منشور اخلاقی و حرفه ای را برای مشاوران می شود. با توجه به آنچه گذشت تاکنون پژوهشی به جمع بندی و تلخیص یافته های پژوهش های مختلف که به صورت پراکنده شایستگی های مشاوران را شناسایی کرده اند؛ نپرداخته است از این رو در این پژوهش بر آن شدیم تا با رویکرد مرور سیستماتیک به شناسایی شایستگی های دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان با استفاده از رویکرد مرور سیستماتیک پردازیم.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر مرور سیستماتیک^۱ است که برای تجزیه و تحلیل مطالعات مربوط با شایستگی های حرفه ای مشاوران مدارس استفاده شده است. مرور سیستماتیک یک روش استاندارد برای بررسی سؤالات و یافته های چندین پژوهش می باشد (بولند^۲ و همکاران، ۲۰۱۴). مرور سیستماتیک روشی صریح برای شناسایی، ارزیابی و تجزیه و تحلیل کارهای انجام شده توسط پژوهشگران، محققان و دانش پژوهان می باشد (اوکلی و اسایرام^۳، ۲۰۱۱). مطالعاتی که در مرور سیستماتیک می توانند مورد ارزیابی قرار گیرند باید به صورت برخط منتشر شده باشد و حاصل کارهای میدانی و پژوهشی باشد. از این رو حوزه پژوهش شامل کلیه مقالات علمی معتبر در زمینه شایستگی های حرفه ای مشاوران مدارس می باشد. در این راستا با توجه به اینکه چالش های اجتماعی و آموزشی موجود در مدارس در سال های معاصر دچار تحولات بسیاری شده و توقعات از مشاوران مدرسه تغییر زیادی داشته، لذا کلیه مقالات منتخب این پژوهش نیز بر اساس این فاصله زمانی است. از سوی دیگر برای فراهم آوردن اطلاعات مورد نیاز، از فرم کاربرد طراحی شده توسط محقق برای گزارش و ثبت اطلاعات پژوهش های اولیه استفاده گردید. برای مرور

1. Systematic Review
2. Boland
3. Okoli & Schabram

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

سیستماتیک اسناد و مدارک علمی موجود در زمینه پژوهش از تحلیل محتوا به شیوه مقوله‌بندی استفاده شد. داده‌های بدست آمده از این پژوهش بر اساس کدگذاری در سه سطح باز، محوری و منتخب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در پژوهش حاضر، جهت تحلیل یافته‌ها از الگوی هفت مرحله‌ای الگوی رایت، روکویانا و پیکرینگ (۲۰۰۷) استفاده شده است.

برای اطمینان از نحوه کدگذاری‌ها از چهار نفر ارزشیاب جهت کدگذاری مجدد یافته‌ها استفاده شد که به منظور تایید از روش اسکات (۲۰۱۲) استفاده شد که در این پژوهش میزان توافق بین ارزشیابان عدد ۷۶ بدست آمد که نشان دهنده ۷۶ درصد توافق بین ارزشیابان در کدگذاری‌ها بود.

$$C.R = \frac{131+127+96+107}{4 \times 152} \times 100 = 75/82$$

$$C.R = \frac{\text{تعداد مقوله موردهای توافقی}}{\text{تعداد کل مقوله‌ها}} \times 100$$

در ادامه به فراخور این بخش پژوهش به‌طور خلاصه به پنج مرحله نخست مدل با توجه به موضوع پژوهش پرداخته می‌شود:

گام اول: تنظیم سوال پژوهش

برای تنظیم سؤال پژوهش، اولین گام برای پژوهشگران تمرکز بر سؤالات مطالعه است. سؤالات مورد مطالعه و پارامترهای آن در جدول شماره ۱ تنظیم شده است.

جدول ۱: سؤالات پژوهش و پارامترها

پارامترها	تنظیم سؤال
چه چیزی (سؤال مورد مطالعه)	سؤال اصلی: الگوی شایستگی‌های برنامه‌درسی دوره کارشناسی رشته مشاوره و راهنمایی چه می‌باشد؟ سؤالات فرعی
	الف: مؤلفه‌ها و شاخص‌های شایستگی دوره کارشناسی رشته مشاوره و راهنمایی چه می‌باشد؟
	ب: شایستگی‌ها و صلاحیت‌های مشاوران در ابعاد مختلف در پیشینه پژوهشی چگونه است؟
چه منبعی (جامعه مورد مطالعه)	در این پژوهش چندین پایگاه داده و موتور جستجوی مختلف مورد بررسی قرار گرفت.

پارامترها	تنظیم سؤال
چه یافته‌ها و نتایجی	مطالعاتی مورد تحلیل قرار می‌گیرند که یافته‌های آن‌ها مرتبط با شایستگی-های مشاوران باشند.
چه وقت (محدودیت زمانی)	مطالعات مورد بررسی در این پژوهش از سال ۲۰۱۰ میلادی و ۱۳۹۰ شمسی به بعد می‌باشد.
چگونگی (روش گردآوری مطالعات)	در این پژوهش روش مرور سیستماتیک مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین با در نظر گرفتن معیارهایی مقالات مناسب وارد فرایند مطالعه شده و مطالعات نامناسب از فرایند مطالعه خارج شده است.

گام دوم: تعیین پروتکل انجام کار

در این مرحله محقق به منظور کاهش سوگیری به تعیین انجام روش‌های مرور، قبل از بازیابی متون مربوط می‌پردازد. ابتدا پژوهشگر سطح مطالعات را مشخص می‌کند. این مرحله به داوری درباره تعیین مطالعات مرتبط با نیازهای دانشی اختصاص دارد. داوری که نیازمند تدوین ملاک‌هایی برای گزینش و دسته‌بندی مطالعات است (موفت^۱، ۲۰۱۵).

الف: معیارهای ورود^۲ به این پژوهش شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱- مقالات انتشار یافته در زمینه کدهای اخلاقی معلمان
 ۲- تحقیقات بایستی داده‌ها و اطلاعات کافی را در ارتباط با اهداف پژوهش، گزارش کرده باشند، از این رو کفایت یک پژوهش جهت بررسی در این مقاله گزارش کدهای اخلاق حرفه‌ای در امر آموزش می‌باشد.

۳- تحقیقاتی که فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و به صورت مقاله کامل از طریق برخط و یا به طور کامل چاپ شده، باشند.

ب: معیارهای خروج به این پژوهش شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱- پژوهش‌هایی که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این تحقیق گزارش نداده بودند، به عبارت دیگر پژوهش‌هایی که صرفاً به بررسی رابطه اخلاق حرفه‌ای معلمان با سایر متغیرها به صورت کمی پرداخته بودند.

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

۲- پژوهش‌هایی که فاقد کیفیت لازم علمی بودند و در مجلات و کنفرانس‌های بی اعتبار انتشار یافته‌اند.

۳- مقالاتی که در بازه زمانی پژوهش قرار نگرفته باشند به عبارتی از سال ۲۰۰۰ میلادی به قبل چاپ شده و اطلاعات آن برای زمان حال مفید نبوده و قدیمی باشند.

گام سوم: جستجوی متون

این مرحله به جست و جوی منابع مربوط با نیاز اصلی پژوهش اختصاص دارد (پراشر، ۲۰۱۵). از این رو ابتدا کلیه مقالات علمی معتبر از طریق جست و جوی کلید واژه‌های پژوهش از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی از جمله؛ Google، Sid، Normagas، Magiram، پرتال جامع علوم انسانی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (IRANDOC) و جویشگر فارسی علم نت و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی در خارج از جمله؛ Scopus، Emerald، Sage، Scientific، Worldscientific، Springlink، ProQuest، Science Direct، Information Database، Taylor & Francis، Google Scholar و Eric، شناسایی شدند و با توجه به هدف تحقیق منابع مرتبط حفظ و منابع غیرمرتبط حذف شد. به منظور بالابردن کیفیت کار، جست و جوی مقالات توسط دو نفر که آشنایی کامل به روش‌های جست و جو و منابع اطلاعاتی داشتند به صورت جداگانه انجام شد. از سوی دیگر سه نفر خبره در زمینه برنامه‌ریزی درسی و آموزش بر کلیه روند اجرای کار نظارت داشتند. همچنین این پژوهش با تکیه بر منابع داخلی و خارجی و بر پایه مقالات علمی -پژوهشی منتشر شده تدوین شد و انتخاب این دسته از منابع از این رو بوده که این مقالات فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و این حاکی از اعتبار نتایج آنها است. واژه‌های کلیدی جستجو شده در این پژوهش در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: واژگان کلیدی مورد استفاده در جستجو

فارسی	انگلیسی
شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوران	Professional competencies of consultants
شایستگی‌ها و صلاحیت‌های مشاوران مدارس	Competencies and competencies of school counselors
شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی راهنمایی و مشاوره	Undergraduate and counseling curriculum competencies

گام چهارم: استخراج پژوهش‌ها و منابع داده

در این گام از یک فرم استاندارد استفاده شد، قسمت‌هایی که در فرم مورد نظر بود عبارتند از: منبع (شامل نام مجله، عنوان مقاله و نویسنده)؛ هدف (هدف از مطالعه)؛ روش‌شناسی و نتایج کلی. برای انتخاب منابع مناسب کلید واژه‌های مورد نظر در هر یک از پایگاه‌ها مورد جستجو قرار گرفت. لازم به ذکر است کل مقالات به دست آمده با در نظر گرفتن معیارهای ورود، ۳۲۶ مطالعه (فارسی و انگلیسی) بود که پس از بررسی تمامی آنها و در نظر گرفتن معیارهای خروجی از منظر معیار محتوا و اعتبار نهایتاً نتایج استخراج شده از ۳۶ مطالعه (۲۷ پژوهش خارجی و ۹ پژوهش داخلی) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. در ادامه در جدول ۳ به عنوان نمونه نحوه بررسی چند پایگاه اطلاعاتی و نحوه بررسی مقالات آورده شده است.

جدول ۳: نحوه جستجو و معیارهای ورود و خروج مطالعات

تعداد	معیارهای	تعداد	معیارهای ورود به مطالعه		استراتژی	پایگاه
			فیلتر مرحله اول	فیلتر مرحله دوم		
یافته	خروج	یافته	اولیه	مطالعه	نهایی	
۴	نامرتب از نظر محتوا	۲۷	Article text, Invalid article & Book chapter	Article title, Abstract, Keywords /2010 to present	Competencies and competencies of school counselors	Scopus
۳	نامرتب از نظر محتوا	۳۱	Article text, Invalid article & Book chapter	Article title, Abstract, Keywords /2010 to present	" Competencies and competencies of school counselors "	Sage
۳	نامرتب از نظر محتوا	۵	متن مقاله ، مقاله بی اعتبار و فصل کتاب	عنوان مقاله ، چکیده ، کلید واژه ها / ۱۳۹۰ تا کنون	شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوران مدارس	پروتابل جامع علوم انسانی
۱	نامرتب از نظر محتوا	۷	متن مقاله ، مقاله بی اعتبار و فصل کتاب	عنوان مقاله ، چکیده ، کلید واژه ها / ۱۳۹۰ تا کنون	شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوران مدارس	SID
۲	نامرتب از نظر محتوا	۶	متن مقاله ، مقاله بی اعتبار و فصل کتاب	عنوان مقاله ، چکیده ، کلید واژه ها / ۱۳۹۰ تا کنون	شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوران مدارس	نورمگز

گام پنجم: ارزیابی کیفیت

هر مطالعه‌ای که صورت می‌پذیرد، باید از اعتبار و عینیت قابل قبولی برخوردار باشد؛ مطالعات کیفی و مرور سیستماتیک از این قاعده نیز مستثنی نیست. در مطالعات مرور سیستماتیک جستجوی جامع منجر به پیدا کردن بسیار زیادی از مطالعات مربوطه خواهند شد ولی از آنجایی که کلیه این مطالعات از کیفیت کافی و مناسبی برخوردار نمی‌باشند باید پیش از بررسی، منابع توسط معیارهای ورود و معیارهای خروج در نظر گرفته شده در پژوهش هر یک از مطالعات پیش از ورود به تحلیل با ابزار مناسب و از نظر معیارهای تعریف شده مورد بررسی قرار بگیرد و تنها مواردی که کیفیت لازم را دارند مورد تحلیل و بررسی قرار گیرند. در این پژوهش از چک لیستی که شامل معیارهای مختلف برای ارزیابی کیفیت بالا، متوسط و پایین هر یک از مطالعات اولیه می‌باشد، استفاده شد. هدف از این امتیازدهی به مطالعات به صورت جداگانه، بالا بردن اعتبار مطالعه با ابزار مناسب چک لیست و خروج مطالعات با کیفیت پایین از فرایند پژوهش می‌باشد. در جدول شماره ۴ نمونه‌ای از چک لیست ارزیابی از ۵ مورد از مطالعات بر اساس الگوی کارلسون و همکاران آورده شده است (کارلسن^۱ و همکاران، ۲۰۰۷).

جدول ۴: نمونه‌ای از چک لیست ارزیابی ۵ مطالعه بر اساس الگوی کارلسون و همکاران (۲۰۰۷)

ردیف	معیار	مطالعه ۱	مطالعه ۲	مطالعه ۳	مطالعه ۴	مطالعه ۵	
۱	استراتژی نمونه‌گیری	✓	✓	✓	✓	✓	
۲	روش گردآوری داده	✓	✓	✓	✓	✓	
۳	نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها	-	✓	✓	✓	✓	
۴	تناسب طرح تحقیق با هدف تحقیق	✓	✓	✓	✓	✓	
۵	بیان روشن یافته‌ها	-	✓	✓	✓	✓	
۶	توجه مناسب نتیجه تحقیق	✓	✓	✓	-	✓	
۷	تجانس بین پارادایم‌های هدایت کننده پروژه تحقیقاتی با روش‌های انتخاب شده	-	✓	✓	✓	✓	
۸	درجه کیفیت (بالا، متوسط، پایین)	پایین	بالا	بالا	متوسط	بالا	
۹	ملاحظات	نیازمند قضاوت توسط پژوهشگران ناظر					

در این مرحله منابع استخراج شده حداقل توسط دو پژوهشگر به صورت مستقل مورد مطالعه و از نظر معیارهای بیان شده در جدول شماره ۴ مورد بررسی قرار گرفتند. در صورت رد شدن مطالعه‌ای، دلیل رد شدن آن ذکر می‌گردد و در صورت اختلاف نظر بین دو نفر پژوهشگر، نفر سوم به عنوان داور در نظر گرفته می‌شود.

یافته‌ها

در این بخش به فراخور هدف آن به مرحله ششم و هفتم مدل رایت و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهش حاضر پرداخته می‌شود.

گام ششم: تحلیل داده‌ها

باتوجه به یافته‌های حاصل از تحقیقات مرتبط با هدف پژوهش، ابتدا کلیه مؤلفه‌ها از طریق فرآیند کدگذاری باز استخراج می‌شوند؛ از این رو باتوجه به فرآیند، کدگذاری حاصل از مرحله اول، در این بخش ابتدا در جدول ۵ اقدام به شناسایی مؤلفه‌های شایستگی‌های مشاوران مدارس پرداخته می‌شود.

جدول شماره ۵: ابعاد و مؤلفه‌های شایستگی‌های مشاوران مدارس

ردیف	محقق/ محققین	سال	شایستگی‌های مشاوران مدارس
۱	عزیزی و حاتمی	۱۳۹۴	دانش تخصصی، اطلاعات مناسب، دانش مدیریت منابع انسانی، آشنایی با مدل و تئوری‌های مشاوره، آشنایی با انواع مشاوره و انواع آن، آشنایی با مدل‌های تشخیصی و تحلیلی روان‌شناختی و شخصیت‌شناختی، شناخت نقش‌های مختلف مشاور، مربی، ارشادگر، مدرس، معجزی، مدیریت فرآیند مشاوره، توانایی انجام تحقیق، توانایی امکان‌سنجی، توانایی عارضه‌یابی و شناخت مسئله، ایجاد راه‌حل‌های ممکن و ارزیابی راه-حل‌ها، تسهیل‌گری و مدیریت بحث‌ها، شرکت در کارگاه‌های آموزشی، مهارت‌ها و ابزارهای مشاوره، استفاده از ابزارها روان‌شناختی، آگاهی از مراجع و پایگاه‌های اطلاعاتی، استفاده از فناوری اطلاعات و تکنولوژی‌های نوین، اشتراک‌گذاری دانش و تجارب با دیگران، استفاده از تجربه و تخصص همکاران، استفاده از ابزار شبکه‌سازی به منظور ایجاد و حفظ روابط حرفه‌ای، شناسایی خواسته‌ها و نیازهای مراجعان، تمرکز بر خدمات و ترجیحات مراجعان، حرفه‌ای‌گرایی و اخلاق، اصول اخلاق حرفه‌ای، تعهد به انجام فعالیت، محرمانه نگه داشتن اطلاعات فراگیران، امتناع از مداخله غیراخلاقی و غیرمعقول، تعهد به ارزش‌های جامعه، توجه به کیفیت در کار مشاوره، میل به کمک به دیگران، ویژگی شخصیتی، صداقت، بی‌طرفی، انصاف، انگیزه بخشی، انرژی بخشی، امید بخشی، توانایی مسب اطمینان، مهارت‌های رفتاری، رشد فردی و حرفه‌ای، مدیریت یادگیری فردی، مطالعه وسیع و گسترده در حوزه کاری خود، تعهد به آگاهی از آخرین پیشرفت‌ها و جدیدترین دانش‌ها، دریافت بازخورد از مراجعان به منظور پیشرفت در

ردیف	محقق / محققین	سال	شایستگی‌های مشاوران مدارس
			توسعه حرفه‌ای، تفکر خلاق و تحلیلی، قدرت تجزیه و تحلیل مسائل، اتخاذ رویکردی منطقی برای حل مسئله، هوش عاطفی، انعطاف‌پذیری، توانایی انتخاب اقدام مناسب با توجه به محیط و مراجع (انطباق‌پذیری)، توانایی کنترل احساسات و عواطف خود، نشان دادن واکنش مناسب به احساسات دیگران، انجام پیوسته و موثر کارها در شرایط پیچیده و تحت فشار زمان، خودآگاهی، ارتباطات مؤثر، انتقال افکار و ایده‌ها به صورت واضح و فن بیان، توجه به سیگنال‌های غیرکلامی، مهارت‌های گوش دادن، تشویق مخاطب به صحبت کردن و در صورت لزوم پرسیدن سوالات بیشتر، اعمال تکنیک‌ها برای نفوذ در دیگران و رعایت فنون مذاکره
۲	کریمی و چوپانی	۱۳۹۷	مهارت‌های ارتباطی، توجه و تمرکز، همدلی، همخوانی، گوش دادن فعال، روشن سازی، امتناع از روابط دوگانه، بیان فصیح و بلیغ، مهارت‌های درون فردی، خودارزیابی، خلاقیت فنی، ذهن آگاهی، قضاوت مستدل، رهبری، ارزش‌مداری، تحلیل هیجانی، مواجهه، تشویق کردن، بازخورد، خودافشایی، مرزبندی روابط، مهارت سوال پرسیدن، مهارت‌های تشخیصی، تشخیص فنون مؤثر، تشخیص دروغ، تشخیص سطوح مداخله، مهارت‌های درمانی، حل فرآیند انتقال، برخورد درمانی با مقاومت، برخورد درمانی با سکوت، درمان روابط دوگانه
۳	کریمی و چوپانی	۱۳۹۸	مسئولیت‌پذیری فردی، مسئولیت‌پذیری درمانی، مسئولیت‌پذیری ارتباطی، مسئولیت‌پذیری سازمانی، مقلدانه اندیشیدن (اگرآندیشیدن)، نوآوری، ابتکار، متعهد بودن نسبت به قوانین جلسه، منظم بودن، خوش‌قولی، برنامه محور بودن، واقع بین بودن، انعطاف‌پذیری در اندیشه، انعطاف در رفتار، انعطاف در تصمیم‌گیری، انعطاف در برنامه-ریزی، جسارت در احساسات، جسارت در بیان افکار، جسارت در عمل کردن، نگرش مثبت نسبت به انتقاد، انتقادپذیری، بهره‌گیری از انتقادات معقول، تجربه‌جویی، کنجکاوی، تمایل به کشف امور مختلف، لذت از تجربیات جدید، پشتکار، جدیت در انجام وظایف، سخت کوشی، خلاقیت، خلاقیت فنی، خلاقیت نظری، نوآوری در اندیشه، محتاط بودن، زودباور نبودن، غور و بررسی عمیق جهت اطمینان، اصالت، اصالت فکری، اصالت احساسی، اصالت هیجانی، امیدواری، نگرش مثبت نسبت به تغییر پذیر بودن مراجع، نگرش مثبت نسبت به مشکلات، نگرش مثبت نسبت به توانمندی درمانی خویش، نگرش مثبت نسبت به توانمندی مراجع، سازگاری بالا، توانمندی در سازش در برابر مشکلات مختلف، توانمندی در سازش با مراجعین مختلف، توانمندی سازش با موقعیت جدید
۴	اسلامی	۱۳۹۹	دانش علمی، مهارت گوش‌دادن فعال، همدلی، رازداری، وفاداری، صداقت و آسیب نرساندن به مراجع، تعهد، منظم بودن، خلاقیت، مسئولیت‌پذیری، داشتن قابلیت رهبری، بلوغ فکری، سازگاری بالا، ارتباط مؤثر، فن بیان
۵	ناصری و همکاران	۱۳۹۹	آشنایی با ماموریت آموزش و پرورش، آشنایی با روش‌های برنامه‌ریزی آموزشی، آشنایی با فنون ارزشیابی، آشنایی با فناوری نوین آموزش، آشنایی با آسیب‌های روانی-

ردیف	محقق / محققین	سال	شایستگی های مشاوران مدارس
			اجتماعی، آشنایی با فنون مشاوره تحصیلی، خانوادگی، شغلی، فردی، کودک و نوجوان، آشنایی با آزمون های روان شناختی، آشنایی با مسئولیت، خودکنترلی، خودافشایی، خودآگاهی، همدلی، نفوذمعمولی در مراجع، ایجاد امید و انگیزش، مذاکره، معتقد و معتهد به مبانی، احکام و آرمان های اسلام، معتقد به مبانی و ارزش های فرهنگ ایرانی- اسلامی، معتقد به آرمان های انقلاب، بیش نسبت به باورهای فرهنگی و ارزش های مراجعین، بیش فرهنگی و چند فرهنگی، بیش اجتماعی، ثبات عاطفی، اعتماد به نفس، عزت نفس، برونگرایی، آراستگی ظاهری، کنترل احساسات، ملائمت و نرم خویی، تواضع و فروتنی، مردم گرایی، نشاط و سرزندگی در کار، ژرف نگری، مشورت جویی و توجه به نظرات مختلف، گشاده رویی، پرشور و انرژی بودن، علاقه مندی به حرفه مشاوره، مسئولیت پذیر، مورد اعتماد بودن، مرتبط بودن رشته تحصیلی با حرفه مشاوره، مرجع بودن، خوش خلقی، عدالت خواهی، وفای به عهد، صعه صدر، خیرخواهی، دلسوزی، قانونمداری، ارزش مداری، پایبندی به موازین اخلاقی حرفه، کنترل هوای نفس، پرهیز از تحقیر دیگران، رازداری، مدیریت جلسات مشاوره، مدیریت زمان مشاوره
۶	فولادی و همکاران	۱۳۹۹	همکاری با سایر پرسنل، شناخت فراگیران مدرسه، درک تفاوت های فردی و رشدی فراگیران، شناخت نظریات و فنون مشاوره، عدالت، انصاف و پذیرش تنوع فرهنگی، راهبر، همکاری با خانواده ها و جامعه، مهارت در فناوری اطلاعات و ارتباطات و درک اصول سنجش فراگیران
۷	دهقانان و همکاران	۱۳۹۹	مثبت اندیشی، نتیجه گرایی، کنجکاوی، تعمق، رازداری، انضباط فردی، بردباری، شرح صدر، خودآگاهی، شوخ طبعی، خوش رویی، تواضع علمی، ادب، آراستگی، خلاقیت، تفکر تحلیلی، تفکر سیستمی، کل نگری، آینده نگری، تسهیل گری، مدیریت جلسه ها، اعتمادسازی و برقراری روابط مؤثر
۸	وکیلی و همکاران	۱۴۰۰	مهارت درست شنیدن، فهمیدن منظور، برقراری روابط انسانی، تقویت قدرت اقناع، مدیریت تعارض، برقراری ارتباطات مؤثر، کار تیمی و هماهنگی تیمی
۹	وجدانی همت و کلانترهرمزی	۱۴۰۰	نیازسنجی مراجع، ارتباط با والدین، همکاری و تعامل با کارکنان مدرسه، توانمندسازی و آموزش مهارت ها به همکاران، توجه به ابعاد مختلف رشد، اعتماد آفرینی، انتقال تجارب، توجه به آموزش های روزآمد، آگاهی از حقوق سازمانی خود
۱۰	Solansky	2010	تونایی سازماندهی، جهت دهی و هدایت
۱۱	Diba et Al	2012	برونگرا بودن، جسارت، و اصالت
۱۲	Corey	2012	برون گرایی، خوشرویی، اجتماعی بودن و صداقت
۱۳	Mesarosova & Mesaroo	2012	گوش دادن فعال، همدلی، بازخورد، متفکر بودن، پایبندی به ارزش ها، امیدبخشی، قدرت رهبری و سازماندهی
۱۴	Zur	2013	صداقت، تعهد، فن بیان بالا

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

ردیف	محقق / محققین	سال	شایستگی‌های مشاوران مدارس
۱۵	Weinberg & Locander	2014	گوش دادن فعال، همدلی، پذیرش و توانایی سازماندهی، مهارت اخلاقی، رازداری، وفاداری، صداقت و آسیب نرساندن به مراجع
۱۶	Ramaswami et Al	2014	تعهدمداری، انعطاف‌پذیری، برونگرایی
۱۷	Prochaska & Norcross	2014	اصالت، هم‌خوانی، جسارت، مهارت برقراری ارتباط، اجتماعی بودن، دلسوزی
۱۸	Weinberg & Locander	2014	مشارکت با همکاران، مهارت‌های میان‌فردی، حس شوخ طبعی، توانایی مرز بندی جلسات مشاوره، آگاهی از ارزش‌ها، نگرش‌ها، عقاید و رفتارهای خودشان، عدم تحمیل ارزش‌های خود بر فرد مراجع، آگاهی از ارزش‌های فرد مراجع و هدایت وی به سمت مسیرهایی متناسب با ارزش‌های شخصی خویشتن
۱۹	Michael	2015	حضور لحظه‌ای در جلسات درمانی، اجتماعی بودن، تسلط بر رویکردهای درمانی، تسلط بر مهارت‌های ارتباطی به ویژه با دیگران، برونگرایی و اجتماعی بودن، اعتماد به نفس، پشتکار، کنترل هیجان و تنش، مهارت‌های گوش‌دادن، مهارت‌های بین شخصی، همدردی، فرآیندی، برنامه‌ریزی، اجرا، واگذاری اختیار، محاسبه کردن، مدیریت زمان، شخصیتی، پیروی از قانون، پیروی از دین و پایبندی به اصول اخلاقی، درک نیازها و ارزش‌های دیگران
۲۰	Duslak & Geier	2016	برقراری رابطه متقابل، احترام به مراجع و فن بیان
۲۱	Bronnenmay er	2016	داشتن برنامه، همکاری و تعامل با همکاران و مدیریت، اعتماد آفرینی
۲۲	Leung & Trevena	2016	تعهد، منظم بودن، مسئولیت‌پذیری، خلاقیت، برونگرایی، ثبات شخصیت
۲۳	Astramovich	2017	اعتمادآفرینی، صداقت، رازداری، ارزیابی، ارزشیابی برنامه‌های درسی
۲۴	Amanda et Al	2018	احترام به فراگیران، عدالت محوری، ایجاد محیط ایمن، اعتماد بخش، توانایی برقراری ارتباط
۲۵	Lawrence & Carolyn	2019	روابط مؤثر مدیر و مشاور، ویژگی‌های رهبری زمان، هماهنگ کردن برنامه کاری خود با مدرسه، مهارت ارتباطی، دانش تخصصی
۲۶	Lane et Al	2020	مسئولیت‌پذیری، تعهد
۲۷	Kudrinskaia et Al	2020	شناخت توان فراگیران، تسهیل‌گر در آموزش، رازداری، ارتباط مناسب با والدین و معلمان مدرسه
۲۸	Olsen et Al	2020	آگاهی از قوانین آموزشی، داشتن برنامه، دسترسی‌پذیر بودن برای فراگیران، آگاهی به متغیرهای قومی و فرهنگی، بازخورد مناسب به فراگیران و مدیریت مدرسه، توجه به بهبود مشارکت خانواده-مدرسه، همکاری با مسئولان آموزشی مدرسه، رویکردهای خود نظارتی و توجه به مهارت‌های بین فردی

ردیف	محقق / محققین	سال	شایستگی های مشاوران مدارس
۲۹	Merrill	2020	توجه به زمینه های فرهنگی فراگیران، توجه به تفاوت های فردی، شناخت مراجع، اعتمادآفرینی، رازداری، تسلط بر دانش تخصصی و خود تنظیمی
۳۰	Kettunen et Al	2020	دانش تخصصی، توسعه مهارت های شخصی، توسعه مهارت های بین فردی و کاربرد مستقل مهارت
۳۱	Merrill-Washington	2020	مدیریت استرس و کنترل احساسات
۳۲	Waalkes et Al	2021	احترام به فرهنگ، دانش تخصصی، انتقال تجارب، رازداری
۳۳	Mehmet	2021	مهارت های خود تنظیمی، کنترل احساسات، مهارت های بین فردی
۳۴	Baştemur & Uçar	2022	دانش تخصصی، درک وظایف حرفه ای، مسئولیت پذیری، انعطاف پذیری، خودآگاهی، بهروری فکری
۳۵	Day-Vines et Al	2022	احترام به تنوع فرهنگی، باز بودن نسبت به نژاد، عدم تعصب نسبت به قومیت
۳۶	Isom et Al	2022	شرکت در دوره های بازآموزی، تفکر خلاق و انتقادی

مرحله هفتم: ارائه نتایج ترکیب

در این بخش، باتوجه به فرآیند مرور سیستماتیک در یک نمای کلی از مؤلفه های شایستگی های مشاوران مدارس مورد بررسی قرار می گیرد. ابتدا در قسمت فرآیند مرور سیستماتیک استخراج شایستگی های مشاوران صورت گرفته به این شکل که ابتدا توصیفات کلیه شایستگی ها از طریق فرآیند کدگذاری باز شناسایی می شود و سپس در قسمت فرآورده، از آنجا که هدف این بخش ترکیب کلیه یافته های علمی در یک موضوع خاص و رسیدن به یک انسجام واحد است. در بخش ارائه نتایج ترکیب ابتدا تحلیل کیفی کدهای باز در کنار هم قرار گرفته و با کدگذاری مجدد، موارد همپوشی و قرابت معنایی باهم ترکیب شده و مؤلفه ها (کدهای محوری) استخراج می شود. در ادامه برای دسته بندی کلیه شایستگی ها و صلاحیت های مشاوران مدارس بر اساس یک مفهوم مشترک از طریق کدگذاری محوری بر مبنای شایستگی های مشاوران مدارس ارائه شده است که منجر به شناسایی ۳ بُعد (کد منتخب) شد، که نتایج کدگذاری محوری و منتخب در جدول شماره ۶ آورده شده است.

کد تحقیقات	کدهای باز	مؤلفه‌های محوری	شایستگی‌های منتخب مشاوران
[۱], [۴], [۵], [۱۲], [۱۴], [۲۳]	صداقت	ویژگی شخصیتی	
[۱]	بی طرفی		
[۱], [۶]	انصاف		
[۱], [۴], [۵], [۱۳]	امیدبخش و امیدوار		
[۱], [۳], [۵], [۷], [۹], [۲۱], [۲۳], [۲۴], [۲۹]	قابلیت اعتماد		
[۲], [۳], [۴], [۵], [۱۳], [۱۵], [۱۹]	همدلی		
[۳], [۴], [۷]	منظم بودن		
[۳], [۵]	خوش قولی		
[۳]	واقع‌گرایی		
[۳], [۷], [۱۱], [۱۷]	جسارت در افکار، احساسات و رفتار		
[۳], [۷]	کنجکاوی		
[۳], [۱۹]	پشتکار		
[۳], [۱۱], [۱۷]	اصالت (فکری، احساسی)		
[۵], [۷]	عزت نفس		
[۳], [۵], [۱۹], [۲۳]	اعتماد به نفس		
[۳], [۷]	محتاط بودن		
[۴], [۷], [۱۵], [۲۳], [۲۷], [۲۹], [۳۲]	رازداری		
[۴], [۱۵]	وفاداری		
[۵], [۷], [۱۱], [۱۲], [۱۶], [۱۹], [۲۲]	برونگرایی		
[۵], [۱۲]	ملایمت و نرم خویی		
[۵], [۷]	فروتنی		
[۵], [۷]	نشاط و سرزندگی		
[۵], [۷], [۱۲]	گشاده‌رویی		
[۵], [۶], [۲۴]	عدالت‌جویی		
[۵], [۷], [۱۷]	مهربانی و دلسوزی		
[۵], [۷]	شرح صدر		

کد تحقیقات	کدهای باز	مؤلفه‌های محوری	شایستگی‌های منتخب مشاوران
[۷], [۱۸]	شوخی طبعی		
[۲۲]	ثبات شخصیت		
[۵], [۱۹]	نفوذ معنوی در مراجع	تعهد دینی	
[۵], [۱۴], [۱۶], [۱۹]	معتقد و متعهد به مبانی دین اسلام		
[۱], [۳], [۱۶], [۳۴]	انعطاف‌پذیری	هوش عاطفی	
[۱], [۳۴]	توانایی انتخاب اقدام مناسب با توجه به محیط و مراجع (انطباق‌پذیری)		
[۱], [۲], [۵], [۱۹], [۳۱]	توانایی کنترل احساسات و عواطف خود		
[۱], [۲], [۵], [۳۱], [۳۳]	نشان دادن واکنش مناسب به احساسات دیگران		
[۱], [۵]	انجام پیوسته و موثر کارها در شرایط پیچیده و تحت فشار زمان		
[۵]	ثبات عاطفی		
[۵], [۷]	آراستگی ظاهری	آراستگی	
[۳], [۴]	توانمندی در سازش در برابر مشکلات مختلف	توان سازش	
[۳], [۹]	توانمندی در سازش با مراجعین مختلف		
[۳]	توانمندی سازش با موقعیت جدید		
[۱], [۳], [۴], [۷], [۱۳], [۲۲], [۳۴]	تفکر خلاق	مهارت‌های ادراکی	
[۱], [۳], [۷], [۱۳]	تفکر تحلیلی (قدرت تجزیه و تحلیل مسائل)		
[۱], [۵], [۷], [۱۸], [۳۴]	خودآگاهی		
[۲], [۵], [۶], [۲۳], [۲۸], [۳۴]	خودارزیابی		
[۲]	ذهن آگاهی		
[۲]	قضاوت مستدل		
[۲], [۵], [۱۸]	خودافشایی		
[۳], [۷], [۸]	واگرا اندیشیدن		
[۳], [۶], [۷], [۱۳], [۳۴]	تفکر انتقادی		

کد تحقیقات	کدهای باز	مؤلفه‌های محوری	شایستگی‌های منتخب مشاوران
[۵], [۸]	ژرف اندیشی		
[۷], [۳۰]	مثبت اندیشی		
[۷]	نتیجه‌گرایی		
[۷]	کل نگری		
[۷], [۲۶]	آینده‌نگری		
[۸]	قدرت اقتناع		
[۲۹], [۳۲], [۳۳]	خود تنظیمی		
[۱]	میل به کمک به دیگران	انگیزش	
[۱], [۵]	علاقه به مشاوره		
[۱], [۱۷], [۱۹]	ارتباطات مؤثر	مهارت‌های ارتباطی	
[۱], [۲]	انتقال افکار و ایده‌ها به صورت واضح		
[۱], [۲], [۴], [۲۰]	فن بیان		
[۱], [۱۷], [۱۹]	توجه به سیگنال ارتباطی		
[۱], [۲], [۴], [۸], [۱۳], [۱۵], [۱۹]	مهارت گوش دادن		
[۱], [۲]	تشویق مخاطب به صحبت کردن		
[۱]	رعایت فنون مذاکره		
[۲]	توجه و تمرکز		
[۲], [۸]	امتناع از روابط دوگانه		
[۲], [۷], [۸], [۲۰]	مرزبندی روابط		
[۲]	مهارت سوال پرسیدن		
[۱۸], [۱۹], [۲۸], [۳۰], [۳۳]	مهارت‌های میان فردی		
[۲۰], [۲۵], [۲۷]	برقراری ارتباط مناسب با معلمان و مدیران مدرسه		
[۱], [۴], [۶], [۲۵], [۲۹], [۳۰], [۳۲], [۳۴]	دانش تخصصی	تخصص حرفه‌ای	
[۱], [۵]	اطلاعات مناسب		
[۱]	دانش مدیریت منابع انسانی		
[۱], [۵], [۶]	آشنایی با مدل‌ها و تئوری‌های مشاوره		
[۱]	آشنایی با مدل‌های تشخیصی و تحلیلی		

کد تحقیقات	کدهای باز	مؤلفه‌های محوری	شایستگی‌های منتخب مشاوران
[۶], [۱]	آشنایی با مبانی روان‌شناختی و شخصیت شناختی		
[۱]	آشنایی با ابزارهای تشخیصی		
[۶], [۵], [۱]	آشنایی با فناوری‌های نوین		
[۶], [۵]	آشنایی با آسیب‌های روانی-اجتماعی		
[۵]	آشنایی با آزمون‌های روان‌شناختی		
[۶], [۲۶]	شناخت اصول سنجش فراگیران		
[۶]	داشتن سواد رسانه‌ای		
[۱]	مشاور	آشنایی با نقش‌های	
[۶], [۱]	مربی	حرفه‌ای	
[۶], [۱]	ارشادگر		
[۱]	مدرس		
[۱]	محقق		
[۱]	توانایی امکان‌سنجی	مدیریت فرآیند	
[۴], [۱]	توانایی عارضه‌یابی و مسئله‌یابی	مشاوره	
[۱]	توانایی راه‌حل‌یابی و ارزیابی هر راه- حل		
[۲۷], [۷], [۶], [۱]	تسهیل‌گری		
[۷], [۱]	مدیریت بحث‌ها		
[۱۹], [۹], [۱]	شناخت خواسته‌ها و نیازهای مراجعان تمرکز بر خدمات و ترجیحات مراجعان		
[۱]	توجه به کیفیت کار در فرآیند مشاوره		
[۲۵], [۱۹], [۷], [۵]	مدیریت زمان جلسه		
[۸]	مدیریت تعارض		
[۲۸], [۲۵], [۲۱]	داشتن برنامه		
[۲۹], [۱۸]	مرز بندی جلسات مشاوره		
[۲۴]	ایجاد محیط ایمن		
[۳۱]	مدیریت استرس در جلسات		
[۳۶], [۹], [۱]	علاقه به شرکت در کارگاه‌های آموزشی	توجه به توسعه حرفه‌ای	
[۳۰], [۹], [۱]	توجه به رشد حرفه‌ای		

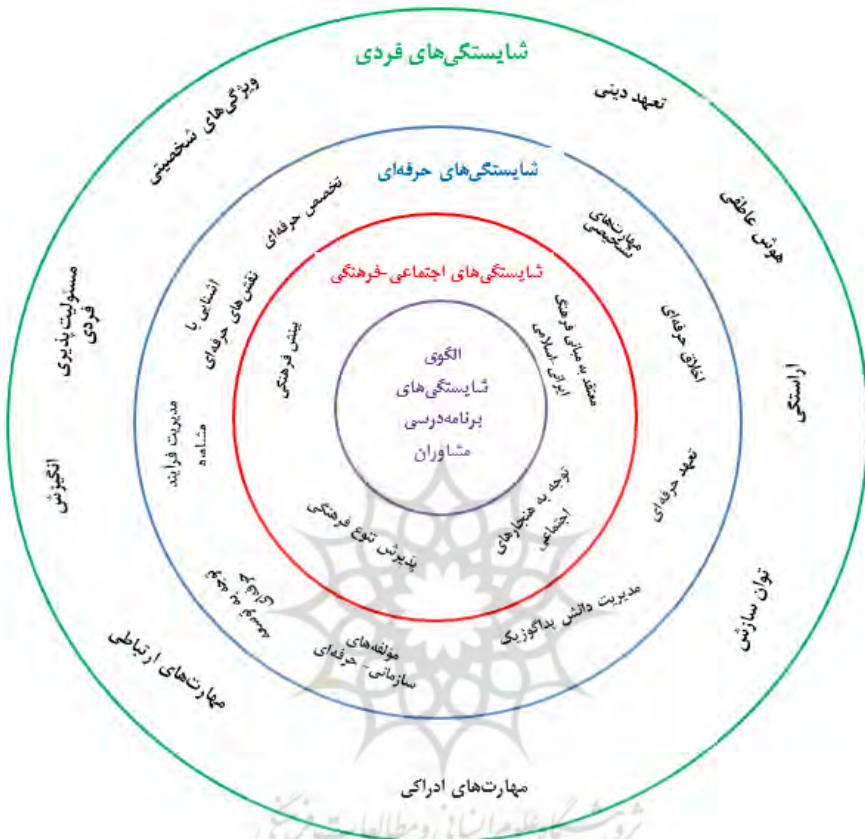
کد تحقیقات	کدهای باز	مؤلفه‌های محوری	شایستگی‌های منتخب مشاوران
[۱], [۳۶]	مطالعه وسیع در حوزه کاری خود		
[۱], [۹], [۱۴], [۳۰], [۳۶]	تعهد به آگاهی از آخرین پیشرفت‌ها و جدیدترین دانش‌ها		
[۱], [۱۳], [۲۸], [۳۶]	دریافت بازخورد از مراجعان به منظور پیشرفت		
[۵]	آشنایی با ماموریت آموزش و پرورش	مؤلفه‌های سازمانی	
[۵], [۱۹]	آشنایی با روش‌های برنامه‌ریزی آموزشی	- حرفه‌ای	
[۵], [۲۳]	آشنایی فنون ارزشیابی		
[۵], [۲۲], [۲۶], [۳۴]	آشنایی با مسئولیت حرفه‌ای		
[۶], [۸], [۹], [۲۱]	همکاری با سایر پرسنل و مدیریت		
[۶], [۲۷]	شناخت فراگیران مدرسه		
[۶], [۹], [۲۹]	درک تفاوت فردی و رشدی فراگیران		
[۶], [۹], [۱۹], [۲۷], [۲۸]	همکاری با خانواده فراگیران		
[۸]	مهارت کار تیمی		
[۹]	آگاهی از حقوق خود در سازمان		
	آموزش و پرورش		
[۱۰], [۱۳], [۱۵]	مهارت سازماندهی		
[۱۸], [۲۳]	مشارکت با همکاران		
[۱۹], [۲۴], [۲۶], [۲۸]	احترام به قوانین سازمان		
[۲۳]	توانایی ارزیابی برنامه‌های درسی		
[۲۸]	دسترسی‌پذیری بودن		
[۱], [۳], [۵], [۹], [۳۲]	اشتراک‌گذاری تجارب و دانش با دیگران	مدیریت دانش پداگوژیک	
[۱], [۲], [۳], [۹]	استفاده از دانش و تجارب همکاران		
[۱], [۵]	توانایی شبکه‌سازی به منظور حفظ روابط حرفه‌ای		
[۵], [۹]	مشورت‌جویی		
[۹]	توانمندسازی و آموزش مهارت به همکاران		
[۱], [۵], [۱۴], [۱۶], [۲۲], [۳۴]	تعهد به انجام وظایف حرفه‌ای	تعهد حرفه‌ای	

کد تحقیقات	کدهای باز	مؤلفه‌های محوری	شایستگی‌های منتخب مشاوران
[۳], [۱۹], [۲۶]	مسئولیت‌پذیری درمانی		
[۳], [۴], [۱۴], [۲۶]	متعهد بودن نسبت به قوانین جلسات		
[۴], [۲۲], [۲۲]	مسئولیت‌پذیری سازمانی		
[۱], [۵]	محرمانه نگه داشتن اطلاعات فراگیران	اخلاق حرفه‌ای	
[۵], [۳۴]	پایبندی به موازین اخلاقی حرفه		
[۱], [۲۰]	امتناع از مداخله غیراخلاقی و غیر معمول		
[۵], [۱۸], [۱۹], [۲۰], [۲۴]	احترام به ارزش‌های مراجعین		
[۲]	تشخیص فنون مؤثر	مهارت‌های تشخیصی	
[۲]	تشخیص دروغ		
[۲]	تشخیص سطوح مداخله		
[۲]	حل فرآیند انتقال		
[۲]	برخورد درمانی با مقاومت		
[۲]	تشخیص و درمان روابط دوگانه		
[۱], [۲], [۱۳], [۱۴]	تعهد به ارزش‌های اجتماعی	توجه به هنجارهای اجتماعی	
[۵]	معتقد به آرمان‌های انقلاب		
[۵], [۶], [۱۷], [۱۹]	بینش اجتماعی		
[۶], [۱۷]	همکاری با نهادهای اجتماعی		
[۵], [۶], [۲۹], [۳۲]	بینش نسبت به باورهای فرهنگی	بینش فرهنگی	
[۶], [۳۲], [۳۵]	پذیرش تنوع فرهنگی		
[۲۸], [۲۹], [۳۵]	آگاهی از متغیرهای فرهنگی		
[۳۵]	بازبودن نسبت به قومیت و نژاد		

الگوی مفهومی و چارچوب نظری می‌تواند به فهم بهتر آموزش اثر بخش کمک کند. لذا می‌توان با فراترکیب پیشینه نظری و پژوهشی، شایستگی‌های برنامه‌های درسی رشته مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان را در سه بُعد شایستگی‌های فردی، حرفه‌ای و اجتماعی - فرهنگی طبقه‌بندی و تلفیق کرد، در نتیجه برای طراحی الگوی برنامه درسی رشته مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان مبتنی بر شایستگی هر یک از ابعاد باید مورد توجه قرار بگیرد. شکل ۱

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

شایستگی‌های مورد نیاز مشاوران با توجه به تلفیق پیشینه پژوهشی را نشان می‌دهد. همان طور که آورده شده تمام شایستگی‌ها با یکدیگر در ارتباط هستند.

شکل ۱: الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان

بحث و نتیجه گیری

مشاوران نقش مهمی در پیشبرد اهداف آموزشی و تربیتی مدارس دارند. ورود فناوری‌های نوین، تهاجمات فرهنگی، شرایط اقتصادی و اجتماعی، چالش‌های زیستی وضعیتی بغرنج برای عموم مردم از جمله خانواده‌ها و کودکان و نوجوانان به وجود آورده است (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹). چالش‌های زیادی در عصر کنونی با توجه به گستردگی ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی پیشروی فراگیران قرار دارد. مشاوران زمانی توانایی انجام وظایف خطیر خود را خواهند داشت که آموزش‌های لازم را فراگرفته و تسلط بر ابعاد مختلف

شایستگی داشته باشند در غیر این صورت با انجام غلط وظایف خود و راهنمایی اشتباه امکان آسیب جدی بر وضعیت تحصیلی فراگیران نظام تعلیم و تربیت، خانواده‌ها و اولیا مدرسه را خواهند داشت. در این راستا در جهت تحقق اهداف آموزشی در نظر گرفته شده برای مشاوران، تربیت و آموزش آن‌ها برای مدارس دارای اهمیت است. از این رو برنامه‌های درسی مشاوران در دانشگاه فرهنگیان باید مورد توجه قرار گرفته و شایستگی‌های مورد نیاز برای این حرفه در آن گنجانده شود. شناخت این شایستگی‌ها از یکسو راهنمای عمل برای برنامه‌ریزان آموزشی در دانشگاه فرهنگیان بوده و از سوی دیگر زمینه توجه به آن در برنامه‌های توسعه حرفه‌ای مشاوران وزارت آموزش و پرورش را فراهم می‌سازد. در این پژوهش بر آن شدیم تا به شناسایی شایستگی‌های مورد نیاز مشاوران با توجه به پیشینه پژوهشی موجود بپردازیم.

نتایج نشان داد که شایستگی‌ها مورد نیاز در برنامه درسی دانشجو معلمان رشته مشاوره و راهنمایی تحصیلی در در سه بُعد فردی، حرفه‌ای و اجتماعی قابل سازماندهی است.

شایستگی‌های فردی: ویژگی‌های شخصیتی به عنوان مجموعه خصوصیات پایدار روانی، عاطفی، رفتاری و اخلاقی هر مشاور تعریف شده است که او را از دیگران متمایز می‌سازد (دو کانه‌ای فرد و همکاران، ۱۳۸۷). ویژگی‌های فردی مشاوران نقش مهمی در پیشبرد اهداف حرفه‌ای در نظر گرفته شده برای آن‌ها در مدارس دارد. تلفیق یافته‌های پژوهش‌ها در زمینه شایستگی‌های فردی مشاوران محورهایی چون ویژگی‌های شخصیتی مشاوران، تعهد دینی، هوش عاطفی، آراستگی ظاهری، توان سازش و مهارت‌های ادراکی، مسئولیت‌پذیری فردی مشاوران، انگیزش و مهارت‌های ارتباطی را مورد شناسایی قرار داد. این شایستگی‌های مورد شناسایی قرار گرفته در اجرای عمل حرفه‌ای مشاوران مؤثر است به عبارتی این شایستگی‌ها زمینه‌ساز عمل حرفه‌ای مناسب مشاوران هستند. به اعتقاد شولمن^۱ (۱۹۸۷) در حرفه معلمی زمینه‌های شخصی مؤثر بر شایستگی‌های حرفه‌ای است و آن را هدایت می‌کند. شایستگی‌ها و ویژگی‌های فردی بر ابعاد حرفه‌ای اثر گذار بوده و زمینه‌ساز عملکرد حرفه‌ای مطلوب شناخته می‌شود. با بررسی تحلیلی این موارد می‌توان دریافت ویژگی‌های شخصیتی مشاوران نقش مهمی در شایستگی‌های مشاوران مدارس دارد از این رو توصیه می‌شود در گزینش دانشجو معلمان برای رشته راهنمایی و مشاوره تحصیلی در دانشگاه

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

فرهنگیان، معیارهای منسجمی بر مبنای آزمون‌های روان‌شناختی در نظر گرفته شود و در دوران آموزش آن‌ها در دانشگاه فرهنگیان به این محور توجه گردد. یافته‌های این بخش از پژوهش در راستای یافته‌های ماهمنت (۲۰۲۱)، ایسوم و همکاران (۲۰۲۲) و عزیززی و حاتمی (۱۳۹۴) هم-راستا می‌باشد.

شایستگی‌های حرفه‌ای: بررسی پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد که جهت پیشبرد رسالت‌های مشاوران در مدارس، شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوران نقش تعیین‌کننده‌ای دارد؛ چرا که هر چند مشاور از نظر شخصیتی دارای صلاحیت لازم باشد اما اگر در زمینه مهارت‌های حرفه‌ای دچار ضعف بوده، آسیب‌های زیادی به فراگیران خواهد زد. در این زمینه تلفیق یافته‌های پیشینه پژوهشی موجود شایستگی‌های مشاوران در این زمینه را در محورهای چون داشتن تخصص حرفه‌ای در زمینه مشاوره، آشنایی با نقش‌های حرفه‌ای در مشاوره، مهارت مدیریت فرآیند مشاوره، توجه به توسعه حرفه‌ای خود، مهارت در وظایف حرفه‌ای و سازمانی، مدیریت دانش پداگوژیک، تعهد حرفه‌ای، اخلاق حرفه‌ای و مهارت‌های تشخیصی مورد سازمان دهی قرار می‌دهد. در عصر شایستگی نمی‌توان با مشاوران فاقد شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی، سازمان‌های آموزشی پیچیده و شدت حرفه‌ای را بدرستی و اثربخش اداره کرد (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹). شایستگی-های حرفه‌ای منجر به عملکرد مطلوب مشاوران در انجام وظایف حرفه‌ای - تخصصی خود می-شوند. داشتن این شایستگی‌ها زمینه‌ساز موفقیت در موقعیت‌های حرفه‌ای می‌شود و این خود زمینه‌ساز موفقیت‌ها و مطلوبیت اجتماعی مشاوران را فراهم می‌آورد. تسلط معلمان بر شایستگی-های حرفه‌ای که در متون و منابع علمی مختلف با مفاهیم مختلف چون دانش‌های تخصصی، یا دانش پداگوژی محتوایی^۱ از آن یاد شده و دارای بسترهای مختلف است، زمینه عملکرد مطلوب معلم را فراهم می‌آورد. شوبرت^۲ (۲۰۱۳) از این شایستگی‌ها با مفاهیمی چون معرفت خاص معلمی^۳ و کلاندینین و کانلی^۴ (۱۹۹۲) با مفهوم دانش حرفه‌ای- عملی شخص^۵ یاد می‌کنند و برنامه‌درسی تربیت معلم را زمینه‌ساز آن می‌دانند (نقل در شوبرت، ۲۰۱۳). یافته‌های این بخش از

1. Pedagogy content knowledge

2..Schubert

3. Teacher lore

4. Clandinin & Connelly

5. Personal practical knowledge

پژوهش در راستای یافته‌های پژوهش‌های لانه^۱ و همکاران (۲۰۲۰)، آماندا^۲ و همکاران (۲۰۱۸) و ناصری و همکاران (۱۳۹۹) می‌باشد.

شایستگی‌های اجتماعی - فرهنگی: احترام به ارزش‌های فرهنگی و درک بنیادی از تنوع فرهنگی از جمله شایستگی‌های دست‌اندرکاران امر آموزش است (غلام‌پور و همکاران، ۱۳۹۹). یافته‌های پژوهش‌های مختلف در این بُعد را می‌توان در محورهای تعهد به ارزش‌های اجتماعی، اعتقاد به مبانی و ارزش‌های فرهنگ ایرانی - اسلامی، اعتقاد به آرمان‌های انقلاب، داشتن بینش اجتماعی، همکاری با نهادهای اجتماعی، داشتن بینش نسبت به باورهای فرهنگی، پذیرش تنوع فرهنگی، آگاهی از متغیرهای فرهنگی و بازبودن نسبت به قومیت و نژاد و عدم تعصب قومیتی مورد سازماندهی قرار داد. پداگوژی انتقادی مفهومی است که دیویی^۳ (۱۸۹۷) در تکمیل نظریه تربیتی خود ارائه داد و در آن دسته دیگری از شایستگی‌ها را برای معلمان بیان داشت. پداگوژی انتقادی تأکید بر ارتباط معلم با جامعه دارد (آراندا^۴، ۲۰۱۸). همچنین هلستن و رید^۵ (۲۰۰۸) در مفهوم پداگوژی بین الملل^۶ و شایستگی‌های مشاوران مبتنی بر این پداگوژی، تعاملات میان فرهنگی و شایستگی‌های اجتماعی - فرهنگی را یک پدیده مهم کلاسی شناسایی کرده است. یافته‌های این بخش از پژوهش در راستای یافته‌های دهقانان و همکاران (۱۳۹۹)، وجدانی همت و کلاترهرمزی (۱۴۰۰) و میشل^۷ و همکاران (۲۰۱۵) است.

شایان ذکر است این دسته‌بندی از شایستگی‌ها با توجه به مؤلفه‌ها و شاخص‌های پیشینه پژوهشی موجود بوده و شایستگی‌های مشاوران مدارس با یکدیگر در هر سه سطح مرتبط بوده و بر هم اثرگذار هستند به عبارتی شایستگی‌های فردی بر شایستگی حرفه‌ای و شایستگی اجتماعی - فرهنگی اثرگذار هستند به عبارت دیگر تمام سطوح بایکدیگر ارتباط متقابل دارند. تمام سطوح شایستگی بر یکدیگر اثرگذار هستند؛ و رابطه بین آن‌ها غیرخطی است.

-
1. Lane
 2. Amanda
 3. Dewey
 4. Rector-Aranda
 5. Hellstén & Reid
 6. International pedagogy
 7. Michael

الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...

طراحی الگوهای برنامه‌درسی برای دانشجومعلمان مبتنی بر شایستگی‌های حرفه‌ای مورد نیاز آن‌ها در آینده حرفه‌ای شان گامی مهم در رفع چالش‌های موجود نظام‌های آموزشی است. مشاوران مدارس نقش مهمی در پیشبرد اهداف کلان نظام تعلیم و تربیت کشور دارند. از این رو در این پژوهش سعی شد با تلفیق پیشینه پژوهشی موجود در این زمینه به شناخت شایستگی‌های حرفه‌ای مورد نیاز مشاوران مدارس پرداخته شود. بر مبنای یافته‌های این پژوهش که تلفیقی از یافته‌های پژوهش‌های مختلف در زمینه شایستگی‌های مورد نیاز مشاوران مدارس است توصیه می‌شود:

- با توجه به یافته‌های این پژوهش به طراحی الگوهای برنامه‌درسی مبتنی بر شایستگی برای دانشجومعلمان رشته راهنمایی و مشاوره توجه شود.

- با توجه به نقش شایستگی‌های فردی و اجتماعی بر شایستگی‌های حرفه‌ای و عملکرد حرفه‌ای مشاوران به طور کل توصیه می‌شود مانند تمام کشورهای پیشرو در آموزش معلمان تأکید برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان ایران از برنامه‌های درسی و شایستگی‌های مجزا چون برنامه درسی موضوعی و دانش موضوعی^۱، برنامه‌ها و دانش پداگوژیک و تربیتی^۲ و برنامه‌ها و دانش عمومی^۳ (اختیاری) به سمت برنامه‌های یکپارچه موضوعی - تربیتی^۴ که در بردارنده مجموعی از دانش‌ها است، باشد.

- به طراحی منشور اخلاقی و حرفه‌ای برای مشاوران بر مبنای شایستگی‌های شناخته شده، توجه گردد.

- با توجه به شایستگی‌های شناسایی شده به برگزاری دوره‌های بازآموزی برای مشاوران مدارس پرداخته شود.

منابع

اسلامی، آزاده (۱۳۹۹). شناسایی عوامل مؤثر بر شایستگی مشاوران مدرسه با استفاده از رویکرد ویکور فازی مورد مطالعه شهرستان یزد. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردکان.

1. Content Knowledge
2. Pedagogical Knowledge
3. General Knowledge
4. Pedagogical Content Knowledge

فصلنامه مطالعات برنامه درسی، شماره ۷۱، سال هجدهم، زمستان ۱۴۰۲

ترک‌زاده، جعفر، صادقیان سورگی، مهدی، مرزوقی، رحمت‌الله و جهانی، جعفر (۱۳۹۸). مشکل‌شناسی دانش‌آموختگان دانشگاه فرهنگیان با رویکرد پاسخگویی به محیط (مطالعه موردی پردیس‌های استان چهارمحال بختیاری). تعلیم و تربیت، ۱۳۷، ۳۱-۵۰.

چوپانی، موسی (۱۳۹۵). بررسی اثربخشی برنامه آموزشی مبتنی بر هشت اصل تربیتی پیامبر اکرم (ص) بر رشد اجتماعی کودکان ۵-۶ سال. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.

خدیبوی، اسدالله، سیدکلان، سیدمحمد، حسن‌پور، توفیق، احمدی، حسن و تره‌بار، حافظ (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش و تدریس در دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی پردیس‌های استان اردبیل). آموزش و ارزشیابی، ۱۱ (۴۲)، ۱۶۱-۱۸۵.

دهقانان، حامد، رحمان سرشت، حسین، خاشعی ورنامخواستی، وحید و وکیلی، محمد (۱۳۹۹). کاوشی بر شایستگی‌های مشاوران مدیریت و سازمان. پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، ۱۰ (۳)، ۴۷-۶۷.

شفیع‌آبادی، عبدالله (۱۳۹۴). روش‌ها و فنون مشاوره. چ پانزده، تهران: کتاب فکر نو.

عزیزی، محمد و حاتمی، فاطمه (۱۳۹۴). شناسایی شایستگی‌های مورد نیاز مشاوران کسب و کار. فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، ۷ (۲۵)، ۱۰۲-۱۱۹.

غلام‌پور، میثم، پورشافعی، هادی، فراستخواه، مقصود و آیتی، محسن (۱۳۹۹). مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای معلمان: مرور سیستماتیک بر اساس مدل رایت. مطالعات برنامه درسی، ۱۵ (۵۸)، ۱۴۵-۱۷۴.

فاطمی‌نژاد، نجم‌الدین، حکیم‌زاده، رضوان (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی برنامه‌های ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان و مشاوران در ایران و ژاپن. تهران: پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت.

فتحی، معصومه، سعیدی‌پور، اسماعیل، ابراهیمی قوامی، صغری و دلاور، علی (۱۳۹۷). موفقیت برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان در ایجاد شایستگی‌های حرفه‌ای معلمی. مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۲ (۵۰)، ۱۳۹-۱۶۶.

فولادی، عزت‌اله، تاجیک اسمعیلی، عزیزالله، کسایی اصفهانی، عبدالرحیم، زهراکار، کیانوش (۱۳۹۹). تدوین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه. پژوهش‌های تربیتی، ۴۱ (۲)، ۴۶-۷۴.

قنبری، مهدی، نیکخواه، محمد و نیکبخت، بهاره (۱۳۹۶). آسیب‌شناسی کاروزی دانشگاه فرهنگیان: یک مطالعه آمیخته. نظریه و عمل، ۵ (۱۰)، ۳۳-۶۴.

کریمی، مرتضی، چوپانی، موسی (۱۳۹۷). ادراک مشاوران از مؤلفه‌های مهارتی شایستگی مشاوران: یک مطالعه کیفی. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۷ (۳)، ۲۶۳-۲۷۸.

- الگوی شایستگی‌های برنامه درسی دوره کارشناسی مشاوره و راهنمایی ...
- کرمی، مرتضی، چوپانی، موسی (۱۳۹۸). **تبیین ابعاد شخصیتی شایستگی مشاوران موفق: یک مطالعه کیفی**. تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۸ (۲)، ۱۵۴-۱۶۹.
- وجدانی همت، مهدی و کلانترهرمزی، آتوسا (۱۴۰۰). **بررسی ادراک مشاوران مدرسه از نقش حرفه‌ای-شان**. مجله علوم تربیتی اهواز، ۱۱ (۲)، ۱۰۵-۱۳۶.
- وکیلی، محمد، دهقانان، حامد، رحمان سرشت، حسین، خاشعی ورنامخواستی، علی (۱۴۰۰). **مدلی برای شایستگی‌های مشاور استراتژی سازمان**. مطالعات مدیریت بهبود و تحول، ۱۰۱ (۳۰)، ۴۴-۶۷.
- Amanda, D. R., Nedeljko, G., Nikki Elston, C. Y., Chang, A. D., & Kan, G. (2018). **Addressing the social and emotional needs of refugee adolescents in schools: Learning from the experiences of school counselors**. *Journal of Child and Adolescent Counseling*, 4 (1), 81-100.
- Astramovich, R.L. (2017). **Program Evaluation Interest and Skills of School Counselors**. *Professional School Counseling*, 20 (1), 54-64.
- Bastemur, S & Uçar, S. (2022). **Mixed Method Research on Effective Psychological Counselor Characteristics and Empowerment Needs of Turkish School Counselors**. *Participatory Educational Research*, 9 (1), 1-21.
- Baştemur, S., & Uçar, S. (2022). **Mixed Method Research on Effective Psychological Counselor Characteristics and Empowerment Needs of Turkish School Counselors**. *Participatory Educational Research (PER)*, 19 (1), 1-21.
- Boland, A., Cherry, M., Dickson, R. (2014). **Doing a systematic review: a student's guide**. London: Sage.
- Bronnenmayer M. (2016). W. "Success factors of management consulting", *Review Management Science*, 10: 1-34.
- Corey G (2012). **Theory and Practice in Counseling and Psychotherapy**. 9th ed. USA: Cengage Learning.
- Cottle, W. C., & Lewis, J.R. (2006). **Personality characteristics of counselors**. *Journal of Counseling Psychology*. 27-30.
- Day-Vines, N, Julia, B., Jennifer, R., Dana, B. (2022). **Grappling with Race: A National Study of the Broaching Attitudes and Behavior of School Counselors, Clinical Mental Health Counselors, and Counselor Trainees**. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 50 (1), 25-36.
- Dewey, J. (1897). **My pedagogic creed (1897)**. *School Journal*, 54 (3), 77-80.
- Diba Vajari M, Shafia Abadi A, Esmaeeli M, Karami A. (2012). **Comparison of the multicultural counseling competencies of Tehran's counselors with different ethnicity in dimensions of**

- knowledge, awareness and skill.** *Journal of Research in Psychological Health*; 6 (3): 40-9.
- Duslak, M., & Geier, B. (2016). **Communication factors as predictors of relationship quality: A national study of principals and school counselors.** *Professional School Counseling*, 20, 115-126.
- Hellstén, M., & Reid, A. (2008). **Researching international pedagogies: Sustainable practice for teaching and learning in higher education.** Springer Science + Business Media.
- [Isom,](#) E., Dowda, R., Olt, PH. (2022). **The Learning Intensive: Examining the Counseling Skills Acquisition between Hybrid Instructional Formats.** *International Journal for the Advancement of Counselling*, 44 (1), 112-125.
- Kee Low, Poi. (2015). **Stakeholders' Perceptions of School counselling in Singapore.** *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 25 (2), 200- 216.
- Kettunen, J., Lee, J., Vuorinen, R. (2020). [Exploring Finnish Guidance Counselors' Conceptions of Career Management Skills.](#) *SAGE Open*, 10 (4), 1-10.
- Kim, M. (2012). **Cultivating Teachers' Morality and the Pedagogy of Emotional Rationality.** *Australian Journal of Teacher Education*, 38 (1), 11-26.
- Kudrinskaja, I. V., Kidinov, A. V., Kabkova, E. P., Mechkovskaya, O. A., Mudrak, S. A., Novikov, S. B., & Agadzhanova, E. R. (2020). **The problem of career guidance of the youth in domestic pedagogical theory and practice.** *EurAsian Journal of BioSciences*, 14 (2), 3815-3821.
- Lawrence, A; Stone, C. (2019). **Principals' Perceptions of Transformed School Counselors.** *NASSP Bulletin*, 103 (2), 132-157.
- Leung K, Trevena L, (2016). **Waters D. Development of a competency framework for evidence-based practice in nursing.** *Nurse Educ Today*; 39: 189-96.
- Mehmet, K. (2021). **Examination of Prospective Psychological Counselors' Therapeutic Alliance Skills with Their Attachment Styles and Self-Regulation Skills.** *Educational Research and Reviews*, 16 (3), 72-97.
- Merrill, V. (2020). **Counselors' Role in a Changing, Diverse Society.** Revised. *Elementary Education*; 5 (1), 1-17.
- Merrill-Washington, V. (2020). **School Counselors: Risk of Accumulated Stress.** *Online Submission*, 8, 1-13.

- Mesarosova M, Mesarova P. (2012). **Learning to learn competency and its relationship to cognitive competencies of university students.** *Procedia Soc Behav Sci*; 46: 4273-8.
- Michael, S. O. (2015). **In search of universal principles of higher education management and applicability to Moldavian higher education system.** *International Journal of Educational Management*, 18 (2), 118-137.
- Moffet, J. (2015). **Twelve tips for “flipping” the classroom.** *Medical Teacher*, 37 (4), 331-336.
- Nelson, Mark. D. (2011). **The school counselors guide.** Routledge, New York, London.
- Okoli, C., & Schabram, K. (2010). **A guide to conducting a systematic literature review of information systems research.** Retrieved October 2, 2014, from <http://sprouts.aisnet.org/10-26>.
- Olsen, J., Foxx, SP., Flowers C. (2020). **A Confirmatory Factor Analysis of the School Counselor Knowledge and Skills Survey for Multi-Tiered Systems of Support.** *The Professional Counselor*, 10 (3), 376-392.
- Prashar, A. (2015). **Assessing the flipped classroom in operations management: A pilot study.** *Journal of Education for Business*, 90 (3), 126-38.
- Prochaska JO, Norcross JC. (2014). **Systems of Psychotherapy: A Transtheoretical. 8th ed.** Australia, Stamford: Cengage Learning.
- Rahayu, Sri. Ulfatin, Nurul. Wiyono, Bambang Budi. Imron, Ali. Wajdi, Muh Barid Nizarudin. (2018). **The Professional Competency Teachers Mediate the influence of Teacher Innovation and Emotional Intelligence on School Security.** *Journal of Social Studies Education Research*, 9 (2) , 210-227.
- Ramaswami A, Huang JC, Dreher GF. (2014). **Mentoring across cultures: The role of gender and marital status in Taiwan and the U.S.** *J Bus Res*; 67 (12): 2542-9.
- Rector-Aranda, A. (2018). **Critically compassionate intellectualism in teacher education: The contributions of relational-cultural theory.** *Journal of Teacher Education*, 70 (4), 388-400
- Schubert, W. H. (2013). **On the Need to Live Educational Foundations.** *Critical Questions in Education*, 4 (2), 91-104
- Shulman, L. S. (1987). **Knowledge and teaching: Foundations of the new reform.** *Harvard Educational Review*, 57. 1-22.
- Solansky ST. (2010). **The evaluation of two key leadership development program components: Leadership skills assessment and leadership mentoring.** *Leadersh Q*; 21 (4): 675-81.

- Waalkes, Pl, Woodruff, E., DeCino, DA, Haugen, J. (2021). **School Counselors' Conceptualizations of Their Students**. Journal of School Counseling, 19 (28), 1-33.
- Weinberg FJ, Locander WB. (2014). **Advancing workplace spiritual development: A dyadic mentoring approach**. Leadersh Q; 25 (2): 391-408.
- Weinberg, F. G., & Locander, W. B. (2014). **Advancing workplace spiritual development: A dyadic mentoring approach**. Journal of The Leadership Quarterly, 25, 391-408.
- Zur, O. (2013). **Boundaries in psychotherapy: Ethical and clinical explorations**. Washington, DC: American psychological Association.
- Zyromski, B., Hudson, T. D., Baker, E., & Granello, D. H. (2018). **Guidance counselors or school counselors: How the name of the profession influences perceptions of competence**. Professional School Counseling, 22 (1). 1-10.

